

Петрофанова Ксенія Романівна,
*аспірант кафедри цивільного права № 1,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків
e-mail: petrofanovaksenya@gmail.com
ORCID 0000-0003-0463-6033*

doi: 10.21564/2414–990x.139.115222
УДК 347.122 (477)

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕЛЕКТРОННИХ, ГОТІВКОВИХ ТА БЕЗГОТІВКОВИХ ГРОШЕЙ

Розглянуто економічну специфіку електронних грошей та їх функції у цивільних правовідносинах, здійснено порівняльну характеристику електронних, готівкових та безготівкових грошей. З'ясовано місце електронних грошей серед об'єктів цивільних прав.

Ключові слова: гроші; функції грошей; законний платіжний засіб; гривня; форми грошей; безготівкові гроші; електронні гроші; готівкові гроші; об'єкти цивільних прав.

Петрофанова К. Р., аспірант кафедри гражданского права № 1, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков.
e-mail: petrofanovaksenya@gmail.com ; ORCID 0000-0003-0463-6033

Сравнительная характеристика электронных, наличных и безналичных денег

Рассмотрена экономическая специфика электронных денег и их функции в гражданских правоотношениях, проведена сравнительная характеристика электронных, наличных и безналичных денег. Определено место электронных денег среди объектов гражданских прав.

Ключевые слова: деньги; функции денег; законное платежное средство; гривна; формы денег; безналичные деньги; электронные деньги, наличные деньги, объекты гражданских прав.

Вступ. Інтенсивний розвиток суспільних відносин зумовлює появу нових або трансформацію чи навіть видозміну тих або інших об'єктів права [1, с. 65]. Одними з найбільш поширених у цивільному обороті об'єктів цивільних прав є гроші. З виникненням такого феномену, як електронні гроші, у цивілістиці постало питання про особливості їх правового режиму та місця серед об'єктів цивільних прав, адже для належного їх функціонування необхідне відповідне правове регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням природи, ролі, розвитку та функціонування електронних грошей в Україні займалися

Ю. Грицюк (Yu. Hrytsiuk), І. Трубін (I. Trubin), А. Ісаєв (A. Isaiev), М. Савлук (M. Savluk), С. Дерев'янку (S. Derevianko), О. Чепур (O. Chepur) та ін. Більшість учених розглядають електронні гроші як економічну категорію, аналізуючи переваги і недоліки електронних грошей як засобу платежу, але у доволі небагатьох наукових працях аналізувалися саме цивілістичні особливості цього феномену.

Метою статті є з'ясування цивільно-правових ознак електронних грошей порівняно з готівковими та безготівковими грошима, а також визначення місця електронних грошей серед об'єктів цивільних прав.

Вклад основного матеріалу. Сама назва «електронні гроші» спонукає дослідити, чи є вони грошима в економічному та юридичному значенні. Найбільш поширеним серед науковців є функціональний підхід, згідно з яким до грошей у економічному значенні відносять блага, які виконують у обороті такі функції, як: 1) міра вартості, 2) засіб обігу, 3) засіб платежу, 4) засіб нагромадження та 5) світові гроші. На основі економічних функцій формуються функції грошей у сфері права. Зазвичай такими загальноправовими функціями визначають: 1) функцію законного платіжного засобу і 2) функцію товару [2, с. 280].

Основними нормативно-правовими актами України, що регулюють діяльність, пов'язану з випуском електронних грошей в Україні, є Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001 р. № 2346-III та Положення, що затверджене Постановою Правління Національного Банку України від 25.06.2008 №178 «Про електронні гроші» (далі – Положення). За правилами зазначених документів, емітенти мають право здійснювати випуск електронних грошей, виражених лише у гривнях [3]. Це означає, що записи на електронних пристроях фіксують грошову одиницю України. З цього приводу слушною вбачається думка В. Казакевича (V. Kazakevych), який вказував, що зміна форм існування грошей не означає зміну сутності грошей, тож відповідно, вони зберігають своє основне призначення, виконують загальноекономічні функції, при цьому останні можуть зазнавати різних модифікацій [4, с. 17]. Наприклад, під функцією міри вартості зазвичай розуміють здатність грошей як загального еквівалента вимірювати вартість усіх товарів, бути посередником під час визначення ціни. Функція міри вартості сьогодні прив'язана до грошової одиниці, в якій зазначаються ціни, а не форми її закріплення. Відповідно, якщо електронні гроші виражаються в гривні, то впливає, що вони наділені функцією міри вартості.

Функція засобу обігу виявляється в тому, що оплативши товар за допомогою електронних грошей, вони опосередковують рух товару від продавця до покупця, а про функцію засобу платежу говорять, коли гроші обслуговують погашення боргових зобов'язань. Електронні гроші цілком виконують зазначені функції, проте можливість прийому електронних грошей при здійсненні розрахунків залежить від технічної оснащеності суб'єктів. Також необхідно зазначити, що використання безготівкових грошей теж залежать від технічної оснащеності контрагентів, проте з огляду на законодавчий припис вони є формою існування

грошової одиниці. Крім того, електронні гроші, як і традиційні форми грошей, мають властивість подільності, що полегшує виконання ними функцій засобу обігу і засобу платежу. При оплаті товарів і послуг грошові одиниці, що зберігаються у покупця на технічному пристрої, скорочуються в розмірі вартості товару або послуги, що купується, а грошові одиниці продавця збільшуються на еквівалентну кількість грошових одиниць [5, с. 40]. У цьому безумовна перевага електронних грошей у порівнянні з цінними паперами, які не здатні повною мірою виконувати зазначені функції саме через відсутність подільності, а отже, не можуть розглядатися як гроші. Виконання електронними грошима функції засобу платежу впливає також їх легального визначення, відповідно до якого під електронними грошима слід розуміти одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі (ст. 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні») [6]. Таким чином, електронні гроші є законним засобом платежу, тому що законом дозволяється здійснювати розрахунки з використанням електронних грошей. Не слід плутати законний засіб платежу із законним платіжним засобом, у розуміння ст. 192 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), яким є грошова одиниця України гривня [9].

Щодо функції засобу нагромадження, під якою розуміють здатність грошей зберігати вартість, бути уособленням абстрактної форми багатства, яке товаровиробники намагаються нагромаджувати, то вона також притаманна електронним грошам і можлива за рахунок заощадження коштів на електронному рахунку. Але при розгляді цієї функції необхідно звернути увагу на обмеження, запроваджені законодавцем: за правилами пункту 2.4. Положення користувачі мають право використовувати електронні гроші для здійснення розрахунків за допомогою електронного пристрою, який поповнюється і перебуває у розпорядженні користувача в сумі до 62 000 грн протягом календарного року. До розрахунку цієї суми не включаються електронні гроші, погашені на вимогу користувача протягом календарного року [3]. Крім того, проценти за електронними грошима не нараховуються. Отже, з вищезазначеного випливає, що функція засобу нагромадження електронних грошей має обмежений характер.

Про функцію світових грошей говорять, коли гроші обслуговують рух вартості в міжнародному економічному обороті і забезпечують реалізацію взаємовідносин між державам або їх суб'єктам, які можуть виникати у зв'язку із зовнішньою торгівлею, міжнародним туризмом, кредитними, культурними, політичними та іншими зв'язками. Функція світових грошей спочатку не була притаманна електронним грошам, проте Постановою Правління Національного банку України 10.02.2016 р. № 65 «Про внесення змін до Положення про електронні гроші в Україні» було внесено зміни до законодавства, відповідно до яких торговець має право приймати електронні гроші, випущені емітентом-нерезидентом, як засіб платежу від покупця-нерезидента за умови, що міжнародна система інтернет-розрахунків забезпечує перерахування цих електронних

грошей одночасно з їх погашенням шляхом перерахування коштів на рахунок торговця в банку-резиденті [7]. У результаті цих змін електронні гроші почали виконувати функцію світових грошей.

Щодо загальноправових функцій грошей, таких як функція законного платіжного засобу та товару, то цілком логічно стверджувати, що вони притаманні електронним грошам. Перш за все функція законного платіжного засобу прив'язана саме до грошової одиниці, оскільки електронні гроші виражаються в гривні, то можна стверджувати, що їм притаманна зазначена функція. Відповідно, зобов'язання, в якому одна сторона (боржник) сплатить іншій стороні грошові одиниці у формі електронних грошей відповідно до цивільно-правового правочину та на інших підставах, передбачених законодавством України, на нашу думку, буде вважатися грошовим. Таким чином, враховуючи те, що електронні гроші є законним засобом платежу, виходячи з легального визначення, таке зобов'язання вважатиметься виконаним належним чином.

Функція товару притаманна електронним грошам із певною особливістю. Мова йде про ті випадки, коли гроші не опосередковують товарообмін, а самі використовуються у формі певної цінності. Про гроші як товар говорять, коли вони виступають предметом договорів міни, зберігання, дарування, позики, кредиту, депозиту тощо. У відносинах емітент-користувач відбувається обмін готівкових або безготівкових грошей на електронні гроші. Можливість електронних грошей бути предметом договору зберігання, дарування, позики залежить від суб'єктів їх використання. Чинним законодавством встановлено, що фізичні особи як користувачі електронних грошей мають право переказувати електронні гроші іншим користувачам. Відповідно підставою для переказу можуть слугувати такі договори, як зберігання, дарування, позика. Суб'єкти господарювання як користувачі можуть використовувати електронні гроші лише для здійснення оплати товарів. Положенням не дозволено здійснювати перекази між користувачами, одним із суб'єктів якого є суб'єкт господарювання. Тож суб'єкт господарювання позбавлений можливості укладати інші договори, предметом яких виступають грошові одиниці, записані на електронних пристроях.

Ще одним суб'єктом користування електронних грошей відповідно до Положення є торговець, який має право лише приймати електронні гроші за оплату товарів, робіт, послуг. Відповідно, укладати інші договори, предметом яких є електронні гроші, торговцям заборонено. Приймавши електронні гроші, вони лише мають право обміняти їх на безготівкові гроші. Таке правило законодавець прийняв з метою, щоб суб'єкти господарювання при використанні електронних грошей не уникали сплати платежів до бюджету України. Якщо ж торговці мають бажання не лише приймати електронні гроші як оплату за товар, роботу чи послуги, а й бути одночасно користувачем, банк-емітент має розділити функції цього суб'єкта господарювання і відкрити йому окремі облікові записи (електронні гаманці тощо): як торговцю та як користувачу – для купівлі електронних грошей і здійснення оплати господарських, виробничих потреб з урахуванням обмежень, встановлених Положенням.

Щодо кредитного договору та договору банківського вкладу, то електронні гроші на відміну від безготівкових та готівкових грошей, на нашу думку, не можуть бути предметом цих договорів. Відповідно до статей 1054, 1058 ЦК України у зазначених правовідносинах є спеціальний суб'єкт: банк або фінансова установа, які відносяться до суб'єктів господарювання [9]. За правилами обігу електронних грошей, встановленими Положенням, електронні гроші можуть вільно переказуватися лише між користувачами фізичними особами, користувачі – суб'єкти господарювання мають право використовувати електронні гроші лише для оплати товарів. Отже, здійснювати відповідні операції з електронними грошима для укладення кредитного договору або договору банківського вкладу фінансові установи не мають права.

Крім того, банкноти і монети виконують функцію товару та розглядаються як звичайні рухомі речі, коли виступають колекційним екземпляром або музейним експонатом. У такому разі правовий інтерес суб'єктів цивільних правовідносин до них зумовлений фізичними характеристиками банкноти чи монети, тобто речової субстанції грошей (поліграфічне виконання, раритетність екземпляра, дата емісії). Електронні гроші, так само як і безготівкові, позбавлені такої можливості, адже вони не можуть мати нумізматичну або історичну цінність.

Отже, на підставі вищевикладеного, можна стверджувати, що електронні гроші виконують ті самі функції, що й традиційні форми грошей, проте з певною особливістю, що пов'язана насамперед з їх електронною формою існування. Будучи легальним носієм грошової одиниці, так само як банкноти, монети та записи на рахунках, електронні гроші мають іншу юридичну природу.

Саме ідея створення електронних грошей полягала в об'єднанні переваг готівкової та безготівкової форми грошей з метою створення нового платіжного засобу, який би цілком забезпечував інтереси суб'єктів електронної комерції. Від готівкової форми грошей електронні гроші увібрали в себе відсутність персоніфікації та можливість існування поза банківською системою. Така перевага, як відсутність персоніфікації, є досить умовною. По-перше, не всі науковці дотримуються думки, що таку ознаку електронних грошей, як анонімність, узагалі необхідно відносити до переваг, по-друге, електронні гроші є відносно анонімними, тому що за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій можна відслідкувати адресу здійснення транзакції. Електронні гроші обертаються поза межами банківського рахунку. Замість опрацювання банком кожного платежу, банк опрацьовує тільки одну операцію, коли продавець виводить всі отримані платежі в електронних грошах з системи і переводить їх на свій банківський рахунок. Усі операції з електронними грошима здійснюються оператором електронних грошових коштів самостійно без участі банку.

Від безготівкової форми грошей електронні гроші увібрали в себе економічність, а саме зменшуються затрати праці на друкування, перевезення, зберігання грошей, а також оперативність здійснення розрахунків у порівнянні з готівковими грошима. Крім того, електронні гроші є більш доступними (для

здійснення розрахунків за допомогою електронних грошей необхідний лише Інтернет), оперативнішими (користувач може отримати доступ до електронного гаманця в режимі 24/7 і вести свій бізнес без жорсткої прив'язки до банківської системи країни, в якій він знаходиться), простими у використанні (будь-яка людина, навіть не фахівець у галузі інформаційних технологій, може ефективно працювати з електронними грошима) [8, с. 17].

Із технологічного боку електронні гроші схожі з безготівковими грошима, але це не тотожні феномени, з юридичної точки зору вони мають суттєві відмінності. Насамперед, безготівкові гроші існують у вигляді записів на банківських рахунках, електронні гроші існують у вигляді записів на електронному пристрої, яким відповідно до Положення є чип, що міститься на пластиковій картці або на іншому носії, пам'ять комп'ютера тощо [3]. Так, якщо фізична або юридична особа має бажання користуватися безготівковими грошима, їй необхідно укласти договір банківського рахунку з банком або іншою фінансовою установою. Такі правовідносини регулюються главою 72 ЦК України [9]. Якщо фізична або юридична особа має бажання користуватися електронними грошима, вона укладає непоіменований договір з емітентом, який регулюється загальними положеннями ЦК України. З огляду на те, що кількість користувачів електронних грошей постійно зростає, такі договірні правовідносини необхідно детально вивчити, щоб належним чином захистити права та інтереси користувачів, емітентів, торговців та агентів у сфері електронних грошей.

Електронні гроші на відміну від безготівкових та готівкових грошей є наперед оплаченими, проте не слід плутати наперед оплачений характер електронних грошей з наперед оплаченими картками одноцільового використання: дисконтних карток торговців, карток автозаправних станцій, квитків для проїзду в міському транспорті тощо, які приймаються як засіб платежу виключно їх емітентами. Наперед оплачений характер грошей полягає в тому, що їх випуск відбувається шляхом обміну на готівкові та безготівкові гроші.

Говорячи про циркуляцію електронних грошей у економічному обороті, слід звернути увагу на таке. Первинна емісія гривні здійснюється саме в безготівковій формі, шляхом зарахування відповідної суми коштів на кореспондентські рахунки українських банків у Національному банку. Коли ж гроші вилучаються з обігу, то відповідна сума, навпаки, списується з цих рахунків. Що стосується готівкових грошей, в обіг готівкові гроші випускаються виключно в обмін на безготівкові. Відбувається це в процесі економічної діяльності. При виникненні у клієнтів банків потреб у готівкових коштах (наприклад, для виплати заробітної плати працівникам), банки отримують готівкові кошти в Національному банку з одночасним списанням еквівалентної суми безготівкових коштів з їхнього кореспондентського рахунку в Національному банку. На загальний обсяг грошей в обігу операції перетворення безготівкових коштів у готівкові не впливають [11]. Проте випуск електронних грошей впливає на кількість грошових одиниць, які знаходяться в обігу. Саме з метою уникнення мультиплікації грошей, на нашу думку, законодавець

установив обмеження на кількість грошових одиниць, які можуть перебувати у суб'єктів використання електронних грошей, а також обов'язковий звіт емітентів електронних грошей кожного місяця про кількість емітованих електронних грошей.

Банкноти, монети, записи на рахунках у банку відповідно до Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» є формою існування грошової одиниці. Записам на електронних пристроях не надано статус форми грошей, їх правова природа не визначена. Якщо ж трактувати форму грошей крізь призму філософських категорій, то під нею потрібно розуміти внутрішню і зовнішню організацію змісту, спосіб його існування, який має певну визначеність, стабільність і самостійність [10, с. 43]. Таким чином, *de facto*, записи на електронних пристроях, тобто електронні гроші, будуть специфічною формою існування грошової одиниці. У зв'язку з вищевикладеним, вбачається за доцільне внесення змін до ст. 3 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» шляхом доповнення її положеннями, які б легітимізували вже існуючу форму грошей – електронні гроші. Таким чином, зміни, внесені в законодавство, відповідали б реаліям сьогодення. Визнавши за електронними грошима статус специфічної форми грошей у вигляді записів на електронних пристроях, можна говорити про їх місце серед об'єктів цивільних прав.

Обговорення результатів. Дослідження особливостей електронних грошей супроводжується виявленням значної кількості теоретичних і практичних проблем і окремих дискусійних питань, які мають важливе прикладне значення. Оскільки з розвитком електронної комерції кількість користувачів електронних грошей невпинно зростає, для захисту їх інтересів необхідно забезпечити належне цивільно-правове та фінансово-правове регулювання. Порівнявши електронні гроші з готівковими та безготівковими грошима, ми з'ясували, що вони, об'єднавши переваги двох інших форм грошей, *de facto*, стали третьою специфічною грошовою формою. З технологічного боку електронні гроші найбільш схожі з безготівковими грошима, проте ці феномени не тотожні. Особливість електронних грошей полягає в тому, що грошові одиниці зберігаються як записи на електронних пристроях, для того щоб їх отримати, особа повинна укласти непоіменований договір з емітентом. Крім того, електронні гроші є наперед оплачені, тому для забезпечення належного грошового обігу в Україні законодавець установив суворі обмеження щодо кількості грошових одиниць, які можуть зберігатися на електронних пристроях.

Висновок. У зв'язку з поширенням використання розрахунків за допомогою електронних грошей виникла потреба у закріпленні на рівні чинного законодавства поряд з готівковою та безготівковою формами грошей такої їх форми, як електронні гроші. У подальшому необхідно визначити правову природу непоіменованих договорів, на підставі яких випускаються електронні гроші, з'ясувати особливості розрахунків за допомогою електронних грошей. Отже, правовідносини з використанням електронних грошей потребують подальшого детального цивілістичного дослідження.

Список літератури:

1. Крат В. І. Нетипові об'єкти цивільних прав. *Право України*. Київ, 2010. Вип.12. С. 65.
2. Харьковская цивилистическая школа: объекты гражданских прав: монография / под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков: Право, 2015. 280 с.
3. Про електронні гроші в Україні: Положення, затверджене Постановою Правління Національного Банку України від 04.11.2010 р. № 481. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10>.
4. Гарькуша М. С. Электронные деньги как феномен виртуальной экономики: функции и способы институционализации: дис. ... канд. юрид. наук. Краснодар, 2010. 147 с.
5. Трубін І. О. Правові засади функціонування електронних грошей у сфері електронної комерції: монографія. Київ: Алерта, 2013. 136 с.
6. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-3>.
7. Про внесення змін до Положення про електронні гроші в Україні: Положення, затверджене Постановою Правління Національного Банку України від 10.02.2016 р. № 65. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-16>.
8. Кравчук В., Науменко Д., Глибовець А. Електронні гроші в Україні: аналітичний звіт. Київ: Альфа-ПК, 2012. 65 с.
9. Цивільний кодекс України: Закон від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
10. Щербань С. П., Щедрін В. К., Заглада О. А. Філософія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: МАУП, 2004. 216 с.
11. Як працює «друкарський верстат». URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=81200.

References:

1. Krat, V.I. (2010). Netypovi objekty cyvilnyh prav [Untypical objects of civil rights]. *Pravo Ukrainy – The Right of Ukraine*, 12, 65 [in Ukrainian].
2. Spasibo-Fateeva, I.V., Krat, V.Y., Pechenyj, O.P. et al. (2015). Har'kovskaja civilisticheskaja shkola: obekty grazhdanskyh prav. Kharkov [in Russian].
3. Pro elektronni hroshi v Ukraini: Polozhennia, zatverdzhene Postanovoioi Pravlinnia Natsional'noho Banku Ukrainy vid 04.11.2010 r. № 481. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0688-08>.
4. Gar'kusha, M.S. (2010). Jelektronnye den'gi kak fenomen virtual'noj jekonomiki: funkcii i sposoby institucionalizacii. *Candidate's thesis*. Krasnodar [in Russian].
5. Trubin, I.O. (2013). Pravovi zasady funkcionuvannja elektronnyh groshej u sferi elektronnoi komercii. Kyiv [in Ukrainian].
6. Pro platizhni systemy ta perekaz koshtiv v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 r. № 2346-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-3>.
7. Pro vnesennia zmin do Polozhennia pro elektronni hroshi v Ukraini: Polozhennia, zatverdzhene Postanovoioi Pravlinnia Natsional'noho Banku Ukrainy vid 10.02.2016 r. № 65. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-16>.
8. Kravchuk, V., Naumenko, D., Glybovec, A. (2012). Elektronni groshi v Ukraini. Kyiv [in Ukrainian].
9. Tsyvilnyj kodeks Ukrainy: Zakon vid 16.01.2003 r. № 435-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
10. Shherba, S.P., Shhedrin, V.K., Zaglada, O.A. (2004). Filosofija. Kyiv [in Ukrainian].
11. Jak pracuje «drukars'kyj verstat». URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=81200.

Petrofanova K. R., Postgraduate Student of Civil Law Department № 1 Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.

e-mail: petrofanovaksenya@gmail.com ; ORCID 0000-0003-0463-6033

Comparative characteristics of electronic, cash and cashless money

The development of information technology, e-commerce caused the appearance of such phenomena as electronic money. With the emergence of such a phenomenon as electronic money in civilization, the question arose about the peculiarities of their legal regime and place among objects of civil rights, because the proper legal regulation is necessary for their proper functioning.

The research of the nature, the role and functioning of the electronic money in Ukraine are engaged by researchers as Y. Grytsiuk, I. Trubin, A. Isaev, M. Savluk, S. Derevyanko, A. Chepur, etc. Most scholars study electronic money as an economic category, analyzing the advantages and disadvantages of electronic money as a means of payment, but a rather small amount of scientific works devoted precisely to the civilizational peculiarities of this phenomenon

The article clarifies the civil legal features of electronic money in comparison with cash and non-cash money, as well as the place of electronic money among objects of civil rights.

The study of the peculiarities of electronic money is accompanied by the discovery of a large number of theoretical and practical problems and separate discussion issues of important application significance. As the number of e-money users increases with the development of e-commerce, protecting their interests requires proper civil and financial regulation. Comparing electronic money with cash and non-cash money, we found that they, by combining the benefits of the other two forms of money, actually became the third specific monetary form.

Keywords: money; money function; legal means of payment; forms of money; non-cash money; electronic money; cash money; civil rights objects.

Надійшла до реколегії 14.11.2017 р.